

Ali Sırrı Özata (1884-1936)

1300/1884'te Tunceli'nin Çemişgezek ilçesinde doğdu. Babası Şeyh Halilzâde Hasan Rıza Efendi, annesi Güllü Hanım'dır. Kayıtlardaki adresi Çemişgezek kazası Şeyh Halilzâde olarak geçmektedir. İlk ve orta öğrenimini 1901'de Çemişgezek Rüştiyesi'nde tamamladıktan sonra 6 yıl medrese eğitimi gördü. Bundan sonra 27 Ocak 1909'da Birecik Ziraat Bankası muhasebesinde kâtip olarak devlet hizmetine girdi. 29 Kasım 1909'da Çemişgezek, 27 Ocak 1915'te Mazgirt tahsil memurluğunda görevlendirildi. 27 Kasım 1915'te Ovacık ilçesi Mal Müdürü oldu. 1916'da Siverek Sancağı Tahsil Memuru, 1916 Lice Kazası Mal Müdürü, 4 Ağustos 1918'de Derik, 30 Kasım 1918'de Nusaybin ve 1 Şubat 1919'da Çermik Mal Müdürlüğü görevine getirildi. 25 Temmuz 1919'da İstanbul Hükümeti tarafından bu görevinden azledildi. Ergani ve Elazığ Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde görev yaptı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1. dönemi için yapılan seçimde Ergani Milletvekili olan Kazım Vehbi Bey'in meclise katılmadan istifa etmesi üzerine boşalan milletvekilliğine 44 oyla 7 Temmuz 1920'de seçilerek, 16 Ağustos 1920'de Meclis'e katıldı.

Dilekçe, Milli Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım, Mali Kanunlar komisyonlarında ve Memur'ın Muhakematı Tetkik Heyetinde çalıştı. 15 Aralık 1920'de Pozantı İstiklal Mahkemesi Üyeliği'ne seçildi. Bölge içinde dolaşarak çalışmasını sürdüren mahkemenin görevi 21 Şubat 1921'de sona erince 16 Temmuz 1921'de tekrar meclise döndü. Saltanatın kaldırılmasını kabul ve 144 Sayılı Başkomutanlık Kanununun 2. maddesinin kaldırılmasına dair önerinin 4 Mayıs 1922'de oylaması sonucunu kabul edenler arasındaydı. Mecliste 2. Grup üyeleri arasında yer aldı. Ergani livası merkezinin Osmaniye'ye nakli ve Palu'nun liva haline dönüştürülmesi, vekâletlerce tayin edilen memurlara ait cetvelin bir an evvel meclise gönderilmesi, Çemişgezek-Elazığ yolunun tamir ettirilmesi, Palu kasabasındaki Murat Köprüsü'nün tamir ettirilmesi, Ankara Milletvekili Mustafa Efendi'nin mükellefiyet-i ziraiye (tarım ve ziraat hakkındaki vergiler) hakkındaki takririnin iktisat encümenince bir mazbataya bağlanması, Nisab-ı Müzakere Kanunu'nun 6. ve 8. maddelerinin tadili ve Kanunu Esasi Encümeni mazbatasını ve bunun acilen gündeme alınmasına dair olmak üzere çeşitli konularda 6 önerge verdi. Arkadaşlarıyla birlikte yaptığı 18 sayılı Nisabı Müzakere Kanunu'nun 6. ve 8. maddelerinin değiştirilmesine dair olan önergesi 8 Mart 1923 tarihinde 315. sayılı kanun olarak kabul edildi.

Mecliste Ergani Milletvekili Sırrı Bey ve arkadaşları tarafından Ergani Mutasarrıflığının merkezi olan Maden kasabasının pek çok imkândan yoksun bir kaza olduğu öne sürülerek bunun yerine her türlü imkâna sahip olan Osmaniye'nin merkez haline getirilmesi önerilmişti. Ayrıca Çönköş nahiyesinin kaza haline getirilmesi, Maden'in kaza olarak tenzili ve Lice'nin de kaza olarak ilavesiyle üç kazalı yeni bir liva teşkil edilmesinin asayiş ve iktisadi açıdan elzem olduğunu belirtmişti. Ahalinin tabiatı ve arazinin vaziyeti nedeniyle esasen Ergani ile bir münasebeti bulunmayan üç yüz altmış karyeye sahip Palu'nun müstakil bir liva haline dönüştürülmesi de önerilmişti. Palu'nun Erzurum, Van, Bitlis vilâyetlerine giden caddenin güzergâhında bulunmasından dolayı Çarsacak ve Çapakçur kazaları ile Dersim ve Genç sancaklarından bu livaya bazı yerler bağlanabilirdi. Palu dâhilinde müsait vaziyette olan Silvan ve Karaligân nahiyelerinin de bir kaza haline getirilerek bu suretle üç kazadan oluşan yeni bir livanın oluşturulması, halkın hükümetle olan işlerinde de kolaylık sağlayacaktı.

Ergani Milletvekili Sırrı Bey ile arkadaşlarının, Çemişgezek-Elazığ yolunun tamir ettirilmesine dair temenni önermeleri de vardı. Buna göre; bu yolun inşasına birkaç sene evvel teşebbüs edilmiş, dokuz on kilometrelik en zor kısmı

topraktan yapılmıştı. Hatta köprü kısmı gibi bazı yerlerinin inşası sona ermişti. Seferberlik nedeniyle bu işler aksamıştı. Yol boyunca kademe taşları bölgeye getirildiği halde geri kalan kısmın ne taş ve kum işçiliği ve ne de su kenarına kadar olan kısma çakıl ve kum tedariki yapılamamıştı. Eksik kalan kısımların bir an önce tamir edilerek tamamlanması istenmişti. Ancak bu istekleri Nafia Vekili Hüseyin Rauf Bey tarafından bu tamir ve inşa görevinin mahalli idareye ait olduğu ve bu isteğin mahalli idare nezdinde yapması gerektiği söylenerek reddedilmişti.

Necmettin Sahir Sılan'ın 1921- 1923 yılları arasında İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri ile yapmış olduğu ankette "Kazanılacak olan ulusal bağımsızlık savaşımızın bolluk getirici aynı zamanda bilgi ışığını taşıyıcı ve verimli olması neye bağlıdır?" sorusu Ali Sırrı Özata'ya da yöneltilmiştir. 18 Şubat 1922 tarihinde verdiği cevapta Özata, savaşımızın ışıklı olmasını özetle aşağıdaki şu maddelerin uygulanmasına bağlamıştır:

1- Ulusal Bağımsızlık Savaşı'mızı başından beri takdir ederek siyaset ve yardım elini Büyük Millet Meclisi hükümetine uzatan Sovyet Rusya hükümeti ile -Bolşevizm yöntemine kapılmamak koşuluyla- ciddi biçimde ittifakımızı güçlendirmek ve sürdürmek.

2- Türkiye'nin yükselmesinin İslam dünyasının birleşmesinde, İngiltere'nin maddi ve manevi gücünün kırılmasında, Hindistan'ın kurtulmasında ve bağımsızlığında olduğunu söylemişti. Bütün bunların gerçekleşmesi de Büyük Millet Meclisi hükümetinin güç ve siyaseti elinde tuttuğuna tam olarak inanarak Dünya siyasetinin bize bağlı olduğu fırsattan en büyük ölçüde yararlanmasına bağlıydı.

3- Büyük Millet Meclisi hükümetinin gerçekten halkın haklarını, halka yardımı üstüne alan bir halk hükümeti olduğunu her yerde hatta her köy ve kasabada açık bir şekilde halka anlatması gerekliydi. Ayrıca halkın fikirlerini aydınlatması, çocuklarının eğitilmesi, halkın genelinin düzenini sağlamak için jandarma ve icra görevlerinin halkın en ufak mağduriyetlerine engel olacak kimselerden seçilmeliydi. Bilimsel ve ahlaki erdemlerinden halkın yararlanacağı her ne rütbede olursa olsun asker ve sivil emeklilerden kimseler atamak ve bunların aydınlatılması ile halkın Milli Misak yeminine olan sevgi ve bağlılıklarını pekiştirmek amaç edinilmeliydi. Sakat kalmış askerlerin halka örnek olarak vergi memurları karşısında mağduriyetlerinin engellenmesi, bunların refahının sağlanması ve kendilerine saygı gösterilmesi, askerlerin yetim ve dulların haklarıyla ilgili kamu görevlilerine hükümet yasalarının etkisini ve adillliğini sürekli ve etkili olarak göstermek gerekliydi.

4- Ulusal Bağımsızlık Savaşı'mızın başından beri gerek Anadolu'da çarpışma alanında düşman karşısında gerek İstanbul'da düşmanlar arasında yaşam ve geleceğini bütünüyle Büyük Millet Meclisi hükümetinin emellerine ayırarak çalışmış olanların emek ve hizmetlerini takdir ve haklarını savsaklamamak suretiyle tanrının izniyle bağımsızlık savaşımızın ışıklı ve verimli olacağı kanısındaydı.

1. dönemdeki Milletvekilliği sona erdiğinde yeniden memurluk isteminde bulunan Ali Sırrı Bey 17 Temmuz 1923'te Siverek muhasebeciliğine atandı. 29 Temmuz 1925'te bu görevden ayrıldı. 1 Ağustos 1927'de Erzurum silah tamirhanesi sorumlu muhasibi oldu. 28 Temmuz 1932'de emekliye ayrıldı ve tahsili için İstanbul'a yerleşti. 20 Şubat 1936'da öldü. Evli olup iki çocuk babasıydı. İstiklâl Mahkemelerinde görevlendirilmesi nedeniyle TBMM'nin 22 Nisan 1925 Tarihli 144 Sayılı Kararı ile Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklâl Madalyası almaya hak kazanan TBMM I. Dönem üyeleri arasında yer aldı. İstiklal Madalyası Vesikası da 14 Mart 1926 tarihinde 22.43.1340 numaralı karar uyarınca kendisine takdim edildi.

Hacer GÖL

KAYNAKÇA

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 030.10.195.334.14-1,2,3,4.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, C 3, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 1994.

TBMM Sicil Arşivi, Ali Sırrı Özata Seçim Mazbatası, 145/1-1.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Tutanakları

BEŞTAŞ, İzzettin, "1. Mecliste Ergani Milletvekilleri ve Faaliyetleri", **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, C 6, S 5, 2019, ss. 99-125.

Diyarbakır Ansiklopedisi, C 4, Yelkovan Yayınları, Ankara 2013, s.18-19.

TBMM Albümü 1920-2010 (2010), C1, s.93 https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1/Cilt1.pdf (Erişim tarihi: 12.09.2023)

GÜNDOĞDU, Cihangir, (Yay. Haz.) **İlk Meclis Anketi 1 Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2004, s. 142-143.

YEDEK, Şahin, " Milli Mücadele Dönemi Vilayeti Ergani Madeni (Vali Ve Milletvekillerinin Çalışmaları)", **18. Türk Tarih Kurumu Kongresi**, Ankara 2018, ss. 673- 691.

Yurt Ansiklopedisi, C 3, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ali-sirri-ozata-1884-1936/?pdf=7158> adresinden erişilmiştir